

בשלח תשפ"ג

שומרי שביעי ראו גבורותיך על הים

דף מקורות מאת יונתן פציפיצי

אָמַת וְאִסְנוּהָ בְּשִׁבְעֵי קִימַת נֹרֶת דְּבַרְתָּ הַקִּשְׁבָּנוּ וְשִׁסְעֵנוּ וְזָכַרְתָּ סִהָרִים יִרְשֻׁחֵי
בְּתוֹכָהּ הַיָּא לְרֹאשׁ אֲרֻכָּהּ עֵת נִתְּנָה לְבָרְכָהּ לֵב יִשְׂרָאֵל עֲרֵה פְּרִי' עֲרֻחַ
קִנְיָתוֹ וְסִסְתָּ שְׁבַת תִּסְדִּי בִּינְךָ בִּינְנוּ אוֹתָהּ הַיָּא לְעוֹלָם כִּי שִׁשְׁתִּי יָמִים עָלְסָךְ תִּקְנֵת זָבֵשׁ בִּיעֵי
נִחְתִּלְמֵנוּ שְׁתַּנִּיחַ לְעַסְךָ יִשְׂרָאֵל לְכַבֹּד שִׁסְךָ שִׁבְחוּ וּפְרוּ בְּרוּךְ הוּא' כִּסְהָ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵךְ
עֲנוּ שִׁירָה לְסִסְחָה רְבָה וְאִסְרוּ בָלָם מִי כִסְכָה בְּאֵלִים יִמִּי כִסְכָה נֶאֱדָר בְּקִרְשֵׁנוּ רֹא תִהְיוּ
עֲשֵׂה פְּלִאֵי שׁוֹמְרֵי שְׁבִיעֵי רְאוּ גִבּוֹרוֹתֶיךָ עַל הַיָּם יִחַד כָּלֶם הוֹדוּ וְהִסְלִיכוּ וְאָמְרוּ יִיכָלֵךְ לְעוֹלָם
וְעַד תַּחֲשִׁיטְשָׁעָה לְשׁוֹמְרֵי עֲנָה תִפְדֶּה לְעֶאֱנָךְ וְאֵלֶיךָ עוֹד לְכֹזֶה לְכָתוּב וְהוֹשַׁעְתִּי לְעֶאֱנִי
וְלֹא תִהְיֶינָה עוֹד לְבֹכְרוֹךְ אֶתְהִי יִשְׂרָאֵל

שמות ט"ו:כ"ג-כ"ה

וַיָּבֹאוּ מִרְתָּה וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מִיָּם מִמֶּרְהָ כִּי מָרִים הֵם עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מֶרְהָ: וַיִּלְנוּ הָעָם עַל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר
מִה־נִּשְׁתָּה: וַיַּעַק אֱלֹהֵיהָ וַיִּזְרְהוּ יְהוָה עַץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל־הַמַּיִם וַיִּמָּתְקוּ הַמַּיִם שֵׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם
נִסְהוּ:

רש"י על שמות ט"ו:כ"ה:א'

שם שם לו. בְּמֶרְהָ נָתַן לָהֶם מִקְצֵת פְּרִשִׁיּוֹת שֶׁל תוֹרָה שֶׁיִּתְעַסְקוּ בָּהֶם, שְׁבַת וּפְרָה אֲדָמָה וְדִינִין (סנהדרין
נ"ו):

סנהדרין נ"ו ב

והתניא עשר מצות נצטוו ישראל במרה שבע שקיבלו עליהן בני נח והוסיפו עליהן דינין ושבת וכיבוד אב
ואם דינין דכתיב (שמות טו, כה) שם שם לו חוק ומשפט שבת וכיבוד אב ואם דכתיב (דברים ה, יא)
כאשר צוך ה' אלהיך ואמר רב יהודה כאשר צוך במרה

סדר עולם רבה ה'ב'

בי"ד יום בו שחטו ישראל את פסחיהן במצרים, ויום חמישי היה, ובו בלילה לקו הבכורות, ממחרת הפסח,
ערב שבת היה, נסעו מרעמסס, שנאמר ויסעו בני ישראל מרעמסס סכתה (שם יב לז), וכתיב ויסעו
מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש (במדבר לג ג), וכתיב ומצרים מקברים וגו', (שם לג ד),
ומרעמסס נסעו לסכות, ומסכות לאתם, [ומאתם] לפני פי החירות, הרי ג' ימים, ברביעי ויגד למלך מצרים
כי ברח העם (שמות יד ה), בחמישי ובשש וירדפו מצרים וגו' (שם יד ט), אור שביעי ירדו לים, שנאמר ויהי
הענן והחשך ויאר את הלילה (שם יד כ), לשחרית עלו ישראל מן הים ונשקעו מצריים, ובאותה שעה אמרו
ישראל שירה, שנאמר אז ישיר וגו' (שם טו א), ויום חמישי בשבת היה, והוא היה יום טוב אחרון של פסח,
מים סוף נסעו למרה, שנאמר ויבאו מרתה וגו' (שם טו כג), ואומר שם שם לו חק ומשפט (שם טו כה),
שם נתנו לישראל עשר מצות, שבע מהן שנצטוו עליהן בני נח... הוסיפו עליהן ישראל באותה שעה שבת
ודינים וכיבוד אב ואם

שמות רבה א'כ"ח

דָּבָר אַחֵר, וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם, רָאָה שְׁאִין לָהֶם מְנוּחָה, הִלֵּךְ וְאָמַר לְפָרְעָה מִי שֵׁשׁ לוֹ עֶבֶד אִם אֵינוּ נָח יוֹם אֶחָד בְּשָׁבוֹעַ הוּא מֵת, וְאָלוּ עֶבְדֶּיךָ אִם אֵין אֹתָהּ מְנוּחָה לָהֶם יוֹם אֶחָד בְּשָׁבוֹעַ הֵם מֵתִים. אָמַר לוֹ לָךְ וַעֲשֵׂה לָהֶם כְּמוֹ שֶׁתֹּאמַר, הִלֵּךְ מִשָּׁה וְתִקֵּן לָהֶם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְנוּחַ.

שמות רבה ה'י"ח

עַל כֵּן הֵם צִעְקִים לֵאמֹר וְגו' תִּכְבֵּד הָעֶבֶדְךָ עַל הָאֲנָשִׁים, מִלְמַד שֶׁהָיוּ בְיָדָם מְגִלּוֹת שֶׁהָיוּ מְשַׁתְּעִשִׁין בָּהֶם מִשְׁבַּת לַשַּׁבָּת, לֹאמַר שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹאֲלָן, לְפִי שֶׁהָיוּ נֶחֱיִין בְּשַׁבָּת, אָמַר לָהֶן פְּרָעָה, תִּכְבֵּד הָעֶבֶדְךָ עַל הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲשׂוּ בָּהּ וְאֵל יֵשְׁעוּ וְגו', אֵל יְהוּ מְשַׁתְּעִשִׁין וְאֵל יְהוּ נִפְיִשִׁין בְּיוֹם הַשַּׁבָּת.

במדבר רבה י"ד:ב'

דָּבָר אַחֵר, מִי הִקְדִּימִי וְאֶשְׁלֵם, מִדְּבַר בְּיוֹסֵף שֶׁהוּא הַקָּדִים וְשֹׁמֵר אֶת הַשַּׁבָּת עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה (בראשית מג, טז): וְטִבַּח טִבַּח וְהָכֵן, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן עָרַב שַׁבָּת הֵיטָה וְאֵין הָכֵן אֶלָּא לַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טז, ה): וְהָיָה בְּיוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהִכִּינוּ וְגו'. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יוֹסֵף אֹתָהּ שֶׁמֶרֶת אֶת הַשַּׁבָּת עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה הַתּוֹרָה, חֲתִיד שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם לָכֵן בְּנֵד שִׁיחָא מִקְרִיב קָרְבָּנוּ בְּשַׁבָּת, מֵה שֶׁאֵין יָחִיד מִקְרִיב, וְעָלִי לְקַבֵּל קָרְבָּנוּ בְּרִצּוֹן, הָיוּ: מִי הִקְדִּימִי וְאֶשְׁלֵם, וּמִנֵּן שָׁכֵן הוּא, מֵמָה שֶׁאֲמֹר בְּעֵנֶן בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי נִשְׂאִי לְבָנִי אֶפְרָיִם וְגו':

צור המור על התורה, שמות י"ג:י"א

וְהָיָה בְּשַׁלַּח פְּרָעָה. רָאוּי הָיָה לְסִמוּךְ זֹאת הַפְּרָשָׁה לְמַעַלָּה אֲצֵל וְהָיָה בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה. וְלִמָּה הַפְּסִיק בְּאַמְצַע בִּשְׁתֵּי פְרָשִׁיּוֹת שֶׁל קֹדֶשׁ לִי וְהָיָה כִּי יִבְיֹאךְ שֶׁהֵם שֶׁל תְּפִלִּין. וְעוֹד כִּי בַתְּפִלִּין יֵשׁ ד' פְּרָשִׁיּוֹת. וְמָה תּוֹעֵלֶת יֵשׁ בְּהִזְכִּירוֹ הַשְּׁנִיִּים מֵהֶם. וְהַטַּעַם בְּזֶה לְפִי שֶׁכָּבַד אֲמַרְנוּ שִׁישְׂרָאֵל הָיוּ בְּמִצְרַיִם בְּלִי תּוֹרָה וּבְלִי מִצְוָה. מוֹטְבִּים בְּטִיט הַדְּעוֹת הַזֹּרוֹת. וְהָיוּ צָרִיכִין מִצְוֹת לַעֲזוֹר לִצִּיאָתָם. וְלָכֵן רָצָה בּוֹרֵאם לֹמַר לָהֶם מִצְוֹת תְּפִלִּין. מֵאֵל הַשְּׁתֵּי פְרָשִׁיּוֹת הַמְּדַבְּרוֹת בְּעֵנֶן יִצִּיאַת מִצְרַיִם. וְאָמַר לָהֶם שִׁיחָה לְזַכְרוֹן בֵּין עֵינֵיהֶם וְלֹאֹת עַל יָדָם. וַיַּחֲשֹׁבוּ בָהֶם וַיַּעֲשׂוּם כְּשִׁיבָא לִידָם. בְּעֵנֶן שֶׁזֹּאת הַמַּחֲשָׁבָה תִּסְפִּיק לָהֶם וְתַעֲזֹר לִצִּיאָתָם. כֹּאֲלוֹ עֲשָׂאוֹם עֲכָשִׁי בַּפּוֹעֵל. כֹּאמֶרם חֲשַׁב אָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה וְלֹא עָשָׂה מַעַלָּה עָלָיו הַכְּתוּב כֹּאֲלוֹ עָשָׂה. דְּכָתִיב לִירָאִי ה' וְלַחֲשׁוֹבֵי שְׁמוֹ. וְלָכֵן נִכְנָסוּ בַּכָּאֵן אֵלּוֹ הַפְּרָשִׁיּוֹת לַעֲזוֹר לִצִּיאָתָם. כֹּאֲלוֹ עֲדִיין לֹא יֵצֵאוּ. וְאַחֵר שֶׁחָתַם בָּהֶם. אָמַר וְהָיָה בְּשַׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם. כֹּאֲלוֹ עֲכָשִׁי יֵצֵאוּ.

בני יששכר, שבתות ז'ד:א'

בְּמִדְרַשׁ שְׁמוֹת. וַיֵּרָא בְּסִבְלוֹתָם רָאָה שְׁאִין לָהֶם מְנוּחָה וְכו' עֵינֵינוּ וְתוֹכֵן הַדְּבַר שֶׁאֲמַר לְפָרְעָה שִׁיתֵּן לָהֶם מְנוּחָה יוֹם אֶחָד בְּשָׁבוֹעַ וְצוּה לֹא פְרָעָה שִׁיבִיר אִיזָה יוֹם שִׁירְצָה עֲמַד וּבִירַר לָהֶם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת. וְכִשְׁנֵת לָהֶם אַח"כ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁמָּה מִשָּׁה וְז"ש יִשְׁמַח מִשָּׁה בְּמִתְנַת חֲלָקוֹ עֵינֵינוּ יֵשׁ לְהַתְּבוֹנֵן אֵיךְ מְרוֹמְזָה בַּפְּסוּק. וְנִלְ דִּהְנָה הַשַּׁבָּת נִתֵּן לָהֶם קוֹדֶם מִתֵּן תּוֹרָה וְלִמָּה לֹא הִתְּנִין הַקַּב"ה גַּם בְּזֹאת הַמִּצְוָה עַד יוֹם חֲתוּנָתוֹ כְּבִיכּוֹל וְיוֹם שֶׁמָּחַת לָבוֹ בְּמִתֵּן תּוֹרָה (הַגֵּם שְׁאִין קוֹשִׁיא עַל הַיּוֹצֵר כֹּל הוּא אֲלִיקִינוּ כִּי מִי יוֹכֵל לִבָּא אַחֵר הַמֶּלֶךְ מִלְכּוֹ ש"ע עכ"ז מִצּוֹ עֲלִינוּ לְהַתְּבוֹנֵן מֵה שֵׁשׁ בִּיכּוֹלֵינוּ לְהַבִּין כְּפִי שֶׁכֵּל אֲנוֹשִׁי) אֵךְ הוּא לְדַעֲתִי אֵלּוֹ הַמִּצְוֹת שֶׁנִּתְּנוּ בְּמִרָה הֵם דְּמִיּוֹן הַסְּבִלוֹנוֹת שֶׁשּׁוֹלַח חֲתָן אֵל הַכֹּלָה קוֹדֶם הַחֲתוּנָה. וְז"ש וַיֵּרָא בְּסִבְלוֹתָם הַתְּבוֹנֵן מִשָּׁה בְּהַסְּבִלוֹנוֹת הַשִּׁיכִים לְיִשְׂרָאֵל וּבִירַר לָהֶם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת שֶׁהוּא מִתְּנָה מִן הַסְּבִלוֹנוֹת. וְדַרְשׁוּ זֶה מִדְּלָא קֹאמֶר וַיֵּרָא בְּעִבּוּדָתָם רַק בְּסִבְלוֹתָם וּמִצְאָתִי אֲנוּ לִי בְּכוּנֹת הָאֲרִיז"ל שֶׁכָּתַב בְּשֵׁמ"ע אֲצֵל יִשְׁמ"ח מִשָּׁה בְּמִתְּנָת חֲלָק"ו הִיא סוּד הַסְּבִלוֹנוֹת שֶׁשּׁוֹלַח הַחֲתָן לְהַכֹּלָה הֵבֵן:

